

WAT KUNNEN DE NEDERLANDSCHE BOOMKWEEKERS DOEN IN VERBAND MET DE IEPENZIEKTE?

DOOR

JOH^A WESTERDYK, CHRISTINE BUISMAN EN S. G. A. DOORENBOS

Meer en meer is gebleken, dat op het oogenblik niet kan worden doorgegaan met het aanplanten van onzen gewonen Hollandschen iep, omdat de gevoeligheid van dezen boom voor de iepenziekte te groot is. Daar er dientengevolge geen vraag meer naar iepen is, bleven de kweekers met groote partijen van deze boomen zitten. Geen wonder, dat men thans op verschillende kweekerijen deze boomen gaat opruimen.

Ofschoon wij niet mogen aannemen, dat in de komende jaren de iepenziekte in hevigheid zal afnemen en aan het aanplanten van Hollandsche iepen dus een zeer groot risico is verbonden, moeten wij er toch op wijzen, dat het niet verstandig zou zijn, zich van alle iepen te ontdoen. Al kunnen de jonge iepen niet als boomen worden verkocht, toch zijn ze heel goed bruikbaar voor *onderstammen*.

Ofschoon het onderzoek in deze richting nog in vollen gang is, zouden wij reeds thans enkele soorten en variëteiten van iepen kunnen aanwijzen, die niet of weinig vatbaar zijn voor de iepenziekte en die, voorzoover 't zich thans laat aanzien, in bepaalde opzichten onze gewone Hollandsche iepen zouden kunnen vervangen. Deze soorten worden gemakkelijk door enten voortgekweekt. Voor het enten zijn echter onderstammen noodig en reeds is gebleken, dat onze gewone Hollandsche iep daar zeer geschikt voor is. Er zijn in de proeven geen aanwijzingen voor te vinden, dat de vathaarheid van den Hollandschen iep voor de iepenziekte dezen minder geschikt zou maken voor onderstam in dien zin, dat de vatbaarheid van de enten er door zou worden verhoogd. Daar de infectie geschiedt door de *takken*, schijnt het van geen belang, of het onderste stamstuk en de wortels afkomstig zijn van een vatbare soort. Slechts op de eigenschappen van de takken en dus van den ent komt het te dezen aan.

De iep wordt in ons land voornamelijk voor tweeërlei doeleinden gebruikt: 1e. voor straat- en parkbeplanting, 2e. voor beplanting van buitenwegen en dijken.

Als straat- en parkboom komen in aanmerking:

a. Eenige minder vatbare variëteiten van Europeesche iepensoorten, die reeds thans op de kweekerijen worden aangeplant. Met nadruk zij er hier op gewezen, dat *geen* van deze variëteiten geheel onvatbaar is voor de iepenziekte. Zij zijn echter aanmerkelijk minder vatbaar dan de gewone Hollandsche iep. Het zijn:

1. *U. foliacea* GILIBERT var. *Dampieri* REHDER.

Syn. *U. campestris* var. *Dampieri* SPÄTH.

Syn. *U. nitens* var. *Dampieri* HENRY.

De groeiwijze van deze variëteit is breed zuilvormig, het blad glimmend donkergroen. Zij kan dienen om den zeer vatbaren monumentaal-iep te vervangen.

2. *U. glabra* HUDSON var. *fastigiata* REHDER.

Syn. *U. montana* var. *fastigiata* LOUD.

Syn. *U. plumosa* HORT.

Dit is de zgn. pluim- of kruliep. De groei is langzaam, de kroon pyramidaal. Wordt deze soort hoog geënt, dan ontstaat een leelijke vergroeiing op de entplaats (knobbelvorming). Zeer laag enten of van afleggers kweken is dus aan te bevelen.

3. *U. hollandica* MILLER var. *vegeta* REHDER.

Syn. *U. vegeta* LINDLEY.

Syn. *U. huntingdoni* HORT.

Deze soort heeft een krachtigen, uitstaanden groei. De vertakking begint reeds vrij laag aan den stam.

b. Als straat- en parkboomen komen verder nog enkele Oost-Aziatische iepensoorten en -variëteiten in aanmerking. Hoewel afenten van hoogstammen, welke geheel of bijna ziektevrij zijn, wat deze soorten betreft het snelst tot het doel leidt, zal toch het kweken van afleggers op den duur de beste resultaten geven. Op de entplaats komt nl. dikwijls „invuren” voor. Wil men echter in korten tijd veel enthout van deze soorten verkrijgen, dan kan men ze zeer goed op hoogstammen enten.

1. *U. pumila* L.

De groeiwijze van deze soort is zeer fijn vertakt en eenigszins wuivend, de blaadjes zijn zeer klein. Afkomstig uit O. Siberië en China, is deze soort klaarblijkelijk op een vastelandsklimaat (warme droge zomers) ingesteld; zij groeit in ons klimaat, tenminste als jonge boom, te lang door, wat invriezen van de jonge toppen tengevolge heeft. Hierdoor ontstaat gemakkelijk beschadiging door „vuur”. (*Nectria cinnabarina*)

In straten en parken mogen van deze soort bevredegende resultaten verwacht worden. Afleggen gelukt in twee zomers bevredegend, laaggeënt groeit *U. pumila* best. Verder kan deze iep uit zaad gekweekt worden. Dit zaad moet evenwel uit Noordelijke

streken van Azië afkomstig zijn, niet b.v. uit Zuid-China.

2. *U. pumila* L. var. *pinnato-ramosa* HENRY groeit sneller dan *U. pumila* en vormt een flinken boom. De groei is breedwijd, wat aan de waarde als straatboom afbreuk doet.

3. *U. Wilsoniana* SCHNEID.

Deze soort heeft tamelijk groote, glimmend-groene bladeren. Daar de groei eenigszins hangend is, zijn de verwachtingen van deze soort als straatboom niet hoog.

Behalve voor tuin- en parkbeplanting zijn de drie genoemde Oost-Aziatische iepen zeer geschikt voor *hagen en windkeeringen*.

4. *U. parvifolia* JACQ.

Niet alle vormen van deze soort verdragen onze winters. Hoogstammen zijn voor smalle straten geschikt. Voor tuinbeplanting zijn laaggeënte exemplaren, dus struiken en laagstammen gewenscht. Het blad is zeer klein, donkergroen en glimmend. Het blijft zeer lang aan het hout en neemt in October en November een mooie, gele en roode herfstkleur aan.

De kweeker zal voorzichtig doen niet dadelijk een groote partij van deze Oost-Aziatische soorten te enten, daar van verschillende het gedrag in ons land wat betreft klimaat- en bodemsoort nog niet geheel bekend is.

Wegens te groote vatbaarheid voor de iepenziekte moet het kweeken van de volgende iepensoorten en -variëteiten worden ontraden:

U. japonica SARGENT, *U. turkestanica* (REG.?) *U. hollandica* var. *superba* REHDER (syn. *U. montana* var. *superba* SPÄTH en *U. praestans* SCHUCH), *U. hollandica* var. *horsholmiensis* HORT., *U. procera* var. *viminialis* REHD. (syn. *U. campestris* var. *viminialis* LOUD. en *U. antarctica* KIRCHNER).

Het is een ieder bekend, dat ook de monumentaal-iep uit onze steden, *U. foliacea* var. *Wheatleyi* REHDER (syn. *U. campestris* var. *monumentalis* HORT.) niet meer voor aanplanten in aanmerking komt.

Wat betreft het aankweken van resistente iepen, die geschikt zijn voor buitenwegen en dijken, is het volgende op te merken. Tot nu toe is er geen minder vatbare kweekersvariëteit of buiten-Europeesche iepensoort gevonden, die op dit punt onze Hollandschen iep kan vervangen. Het is echter gebleken, dat tusschen de individuen van de Europeesche iepensoorten verschil in vatbaarheid voor de iepenziekte bestaat. Nadat er gedurende drie jaren proeven zijn genomen, hebben wij enkele individuen van *U. foliacea* GILBERT (*U. campestris* L. pro parte, een in Europa zeer verbreide, ook in het wild veel voorkomende iepensoort) gevonden, die naast een groote mate van onvatbaarheid nog an-

dere gewenschte eigenschappen vertoonen (b.v. krachtigen groei, groote bladeren). Wij hopen, dat de afstammelingen van deze individuen ook voor beplanting langs buitenwegen en dijken dienst zullen kunnen doen. Het is onze bedoeling, met deze boomen de proeven nog eenigen tijd voort te zetten, alvorens hiervan enthout aan de praktijk te verschaffen. Wij moeten eerst volkomen zeker zijn, dat ze onder verschillende omstandigheden hun resistentie behouden. Er kan echter rekening worden gehouden met de mogelijkheid, dat binnen enkele jaren enthout van resistente iepenboomen, behoorende tot een gewone Europeesche iepensoort, aan de praktijk wordt geleverd. Het lijkt ons volkomen verantwoord, wanneer de kweekers hiervoor onderstammen reserveeren.

Wij willen er nog eens nadrukkelijk op wijzen, dat behalve iepen ook andere boomsoorten voor de beplanting van buitenwegen en dijken goede diensten kunnen bewijzen. In verband hiermede vestigen wij de aandacht op het Verslag van de Commissie i.z. Vervanging van den Iep (Algemeene Landsdrukkerij).